

HOMOKINÉ HOLLÓSI M. CECÍLIA

Az Anna–Joachim-program hatékonyságvizsgálata – az utánkövetés eredményei

Hogy vannak a párok kilenc hónappal később?

BEVEZETÉS

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola több mint négy éve támogatja mentálhigiénés és spirituális eszközökkel a meddőséggel küzdő házaspárokat. Olyan programot dolgoztunk ki, ahol interdiszciplináris módon támogatjuk a hozzánk forduló házaspárokat a Főiskola értékrendjének megfelelő eszmerendszerben. Kezdetekben csak a három hétvégéből álló programsorozatunkra invitáltuk a házaspárokat, később Párkonzultációs Centrummal és a szülővé vált párok támogatásával is bővült programunk.

Jelen tanulmány két hétvégesorozat részt vevő párjainak életútját vizsgálja. Az interjúk során a származási család mintáitól indulva a serdülő- és fiatalkori terveken át a házaspár gyermekvállalási attitűdjeit térképezzük fel, majd az Anna–Joachim-hétvégesorozaton való részvételük okozta változásokat és jelen élethelyzetüket vizsgáljuk.

AZ ANNA–JOACHIM-PROGRAM MINT A MEDDŐ PÁROK KORSZERŰ PSZICHÉS TÁMOGATÓ PROGRAMJA

Sajnos a növekvő arányú meddőség egyáltalán nem új adat. A becslések szerint Magyarországon és világszerte 10-15%-os az előfordulási aránya (*Bernard & Krizsa, 2006*).

Napjainkban is sok helyen tartja magát a tudományosan már meghaladott nézet, miszerint a meddőségnek lelki okai is vannak, azaz pszichogén (*Greil, 1997*). A tudományos kutatások a cirkuláris vagy stressz mediálta modelleket támasztják alá (*Lakatos, 2021*). Azonban az bizonyos, hogy a meddőségnek lelki-pszichés következményei vannak, ezért az érintett párok pszichés támogatásra szorulnak. Így a stresszkezelést támogató pszichológiai intervenciók, illetve a

párterápiák kutatások által megalapozottaknak mondhatóak (*Szigeti, 2020*). Az egyéni terápia és párterápia mellett *Bovin és munkatársai (1999)* hangsúlyozzák a csoportos mentálhigiénés megsegítés és a pszichoedukáció fontosságát. Ennek ellenére kutatásaik szerint a nyugati társadalmakban is csak a párok 15%-a él ezzel a lehetőséggel. Manapság ez az arány javulni látszik.

A fenti cirkuláris szemléletből kiindulva a programunk holisztikus ember-szemléletben több formában nyújt támogatást a pároknak. Elengedhetetlennek tartjuk a meddőségfókuszú rövid, ám intenzív párkonzultációk lehetőségét, melyek segítenek a pároknak megfogalmazni érzéseiket a meddőséggel kapcsolatban és jobban megérteni az eltérő problémamegoldási stílusokat, és ezáltal új perspektívát és reményt adnak a pároknak (*Hollósi & Frankó, 2021*).

A programban részt vett párok jelentős többsége kiemeli a csoportos tréningek jelentőségét, mert itt sorstársközösségre lelhetnek, és megerősödik bennük a tudat, hogy nincsenek egyedül (*Homokiné, 2023*).

A hétvégesorozatban, bár nem lelkigyakorlat, helyet kapnak a hittel kapcsolatos kérdések, dilemmák és tapasztalatok.

Hangsúlyos ezenkívül a pszichoteam (egy férfi és egy női szakember) állandó jelenléte (ők is a Campuson töltik az egész hétvégét), mely a házaspárok számára biztonságot ad és az állandó „holding” légkörét. A házaspárok visszajelzéseiből kiderült, hogy ez a csoportkohéziót erősíti és komfortérzetüket is növeli (*Hollósi, 2020*).

AZ ANNA–JOACHIM-PROGRAM CÉLKITŰZÉSEI

A program sosem ígérte a gyermekáldást. Ezt minden platformon hangsúlyozzuk. Hiszen nem medikális szakemberekkel dolgozunk, és egyébként sem léteznek garanciák e téren.

Amit vállalunk, hogy elkísérjük a házaspárokat ezen nehéz életszakaszukon, professzionális segítséget nyújtván. Egyrészt a párkonzultációs lehetőségekkel, másrészt a csoportos pszichológiai segítségnyújtással.

Célkitűzésünk, hogy kimondhatóvá tegyük a kimondhatatlant, hogy eszközt adjunk a párnak érzelmeik megosztására, hogy biztonságos és támogató közeget adjunk a felmerülő gyászok elhordozására. Az évek során megtapasztaltuk a csoport erejét, azt, hogy sorstársakkal együtt mindig könnyebb a pároknak.

Tudomásunk szerint hazánkban egyedülálló a programunk, ahol ötvözzük a csoportos segítségnyújtást a párkonzultációval, mindezt keresztény értékrendben.

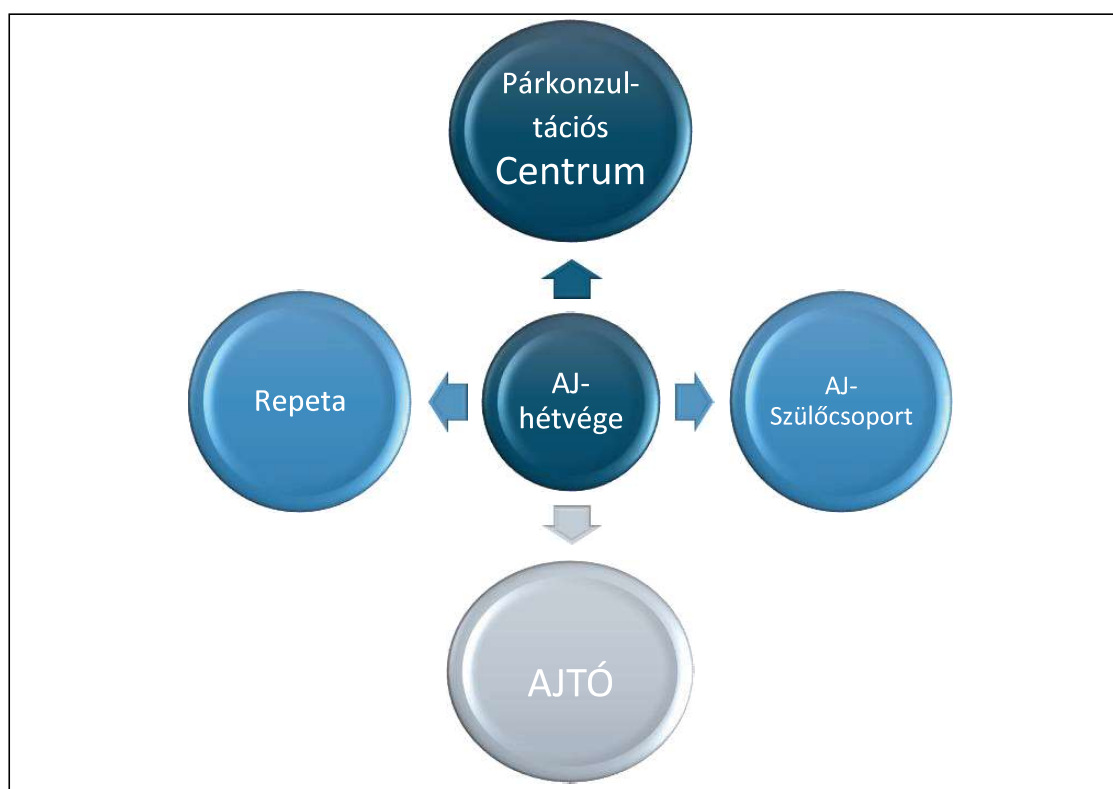
A HÉTVÉGESOROZATOK ÉS AZOK UTÁN

Hamar megtapasztaltuk, hogy a hétvégesorozaton részt vettek kezét nem engedhetjük el. Több módon is tartjuk a kapcsolatot velük, utánkövetjük életük alakulását.

Igény jelentkezett néhány esetben a párkonzultációk folytatására, így 2022-ben Párkonzultációs Centrumot hoztunk létre, ahová nemcsak a hétvége résztvevőit, de új házaspárokat is várunk.

Természetesen nagy örömmel kaptuk a gólyahíreket, de ismerjük a gyermek érkezése okozta normatív krízist, melyet egy előzetes, hosszúra nyúlt várakozás paranormatívvá tesz. Ezért a szülővé vált házaspárokat is tovább támogatjuk, nekik szervezzük a Szülőcsoportos hétvégét évente. Gyakran a még várakozó párok további segítséget kérnek tőlünk, és szeretnének „repetázni” a hétvégi tréningekből, nekik egy egyhétvéges programot állítottunk össze.

Fontos megtapasztalásuk a pároknak a sorsársközösség különleges ereje. Erre alapozva indítottunk útnak már két Anna–Joachim Támogató (azaz AJTÓ) csoportot, ahol a programunkon részt vett házaspárok helyi közösségükben önsegítő csoportot indítanak az érintett pároknak. Tehát a hétvége sorozat után még négy különböző módon támogatjuk, utánkövetjük a részt vevő párokat.

AZ UTÁNKÖVETÉS MÓDSZERTANA

Félig strukturált videochates interjút folytattam a házaspárokkal.

Ez a kvantitatív módszer alkalmas családtörténeti mintázatok, motivációk, attitűdváltozások feltárására. Mivel a házaspár mindkét tagjával egyszerre beszélgettem, képet kaptam házasságuk jelenlegi állapotáról is, bár ez nem volt kutatási kérdésem. Az előre megírt kérdéseken kívül minden párnak további kérdéseket tettem fel, az élethelyzetükhöz igazodva.

Az interjút a program befejezése után kilenc hónappal vettem fel, 2023. április 14. és május 15., valamint 2023. szeptember 18. és november 11. között. Az interjúk körülbelül 50 percesek voltak.

Az interjúk előtt mindannyian online nyilatkoztak, hogy hozzájárulnak az interjúhoz és kellő tájékoztatást kaptak az adataik kezeléséről.

MINTABEMUTATÁS

Vizsgálatomban az V. és a VI. Anna–Joachim-hétvégesorozaton részt vett házaspárok szerepeltek.

Demográfiai adataik alapján is látszik, hogy meddőséggel küzdő társadalmunk széles rétegeit reprezentálják. Az életkori megoszlásuk igen tág, 1977 és 1995 között születtek.

Az átlagéletkor nőknél 32, férfiaknál 36 év. Hét pár él a fővárosban, négy vidéki városban, egy pedig falun.

Iskolai végzettségük az érettségitől a doktori fokozatig terjed, és a foglalkozásuk is igen változatos képet mutat a buszvezetőtől az orvosig és kutató biológusig.

INTERJÚKÉRDÉSEK

Az interjúkérdések egyrészt retrospektívek voltak, egészen a régmúltból indultak a közelebbi múlton át a jelen élethelyzetükhöz és jelen érzéseikhez.

A kérdéseket a holisztikus emberszemlélet alapján, a test-psziché, környezet és spiritualitás interaktív (bio-pszicho-szocio-spirituális) kapcsolatát szem előtt tartva alkottuk meg.

Minden párnak ugyanezeket az alábbi kérdéseket tettem fel, csoportosítva őket nagyobb témák szerint:

Családtervezés a házasság előtt

Kik tartoztak a családhoz, amikor született/felnőtt? Kik éltek együtt (több generáció)? A testvérek száma? Hogy vélekedtek a családban a gyermekvállalásról? Milyen példákat látott maga előtt? Tudja-e, hogy a szülei hány gyereket terveztek? Mi az oka, ha több/kevesebb lett?

Hogyan gondolkodott serdülőkorában, majd egyedülálló, de már felnőtt korában a családtervezésről?

Amikor házastársával megismerkedett, milyen közös tervet alakítottak ki az esküvő előtt a gyermekvállalásról? Miben értettek egyet és miben nem?

A családi anamnézisben volt-e meddőség, perinatális veszteség, csecsemő- vagy gyermekhalál, illetve hogy gondolta-e a pár valamelyik tagja, hogy ezen előzmények miatt nehezített lehet náluk is a fogantatás?

Házasként tervek, majd próbálkozások (a házasságkötés után)

Hogyan, mikor kezdtek gyermekvállalásba? (Házasságuk hányadik évében? Megengedve a fogantatást vagy előre kiszámolva a ciklusnapokat?) Védekeztek -e a házasságuk elején?)

Mi befolyásolta ennek az időpontját? (Életkor, lakhatás, munka stb.?)

Mikor érezték, hogy gond van, mit érezték? Kinek beszéltek róla?

Mennyire érezték nyomást a környezet részéről (pl. szülők), hogy legyen már gyerekük / kérjenek segítséget?

Milyen segítséget kértek? Mennyi idő után?

Orvosi módok? Milyen dilemmáik voltak? Lombik? Egyetértett-e ebben a két fél?

Mentális/spirituális/pszichológiai?

Van-e/volt-e a közvetlen környezetükben olyan pár, amelyiknél szintén nehezített volt a fogantatás? Tudtak-e egymásnak segíteni?

Ha közben lett gyerekük, mi segítette a fogantatást, illetve, terveznek-e még gyereket?

A programról

Honnan tudtak róla?

Milyen elvárásokkal, félelmekkel jöttek? Mit reméltek?

Milyen élményekkel tértek haza

– a csoport kapcsán?

– a szakemberek kapcsán?

Voltak-e párkonzultáción? Mit eredményezett az?

A tréningekről tudtak-e valamit beépíteni a hétköznapijaikba? Kaptak-e új felismerést, megvilágosítást valamilyen dilemmájukra?

A hétvége hozott-e változást

– párkapcsolatukban?

– az általános érzelmi állapotukban?

– a gyermekvállalással kapcsolatos attitűdben?

– életterveikben?

– vallási/spirituális meggyőződéseikben?

Ajánlanák-e másoknak a csoportot? Ha igen, kiknek és milyen célból?

Utána

Részt vettek-e további AJ-programban?

Részt vettek-e az AJ-n hallott más programban?

Hogy alakult családi életük a program után? Érkezett-e gyermek a családba?

Változott-e az örökbefogadással kapcsolatos attitűdjük?

Váltottak-e intézményt, orvost a programon hallottak alapján?

Változtattak-e medikális módszert a gyermekvállalás érdekében?

EREDMÉNYEK

Családi mintázatok, gyermekvállalási tervek

Az interjúk elején azt szerettem volna megismerni, megérteni jobban, hogy milyen elképzelésekkel, tervekkel, álmokkal érkeztek a házasságba az érintettek a gyermekvállalásról. Származási családjukról kérdezve őket kiderült, hogy ebben is nagyon különbözőek, de kirajzolódni látszik egy mintázat: a nagy családból érkezők minél hamarabb, minél több gyermeket szeretnének, ők általában erősebb katolikus háttérrel rendelkeznek. Akinek nem volt testvére, vagy csak egy volt, ami az átlag, ők később és kevesebb gyermeket szeretnének. Előfordultak a mintában olyanok, akiknek elváltak a szülei, ők tűntek a legóvatosabbnak a házasságkötést és a gyermekvállalást tekintve is. (Lásd a *Családi mintázatok és azok hatásai* c. táblázatunkat.)

Családi mintázatok és azok hatásai

Származási család	Általában egy testvér	3-4 gyerek a családban (általában elkötelezett hívők)	1-2 gyerek, de elvált szülők
Fiatalkori tervek	nem sietnek, 1-2 gyereket szeretnének, nincs konkrét tervük, főleg a fiúknak	3-4 gyereket szeretnének, hamar szeretnének házasodni, hasonló tervekkel a fiúk, mint a lányok	óvatos, de reményteli tervek, 1-2 gyerek
Házaspár attitűdje (a már közös nevezőre hozott tervek, a biológiai realitás talaján)	várták az alkalmas pillanatot (anyagiak, tanulás, szakvizsga, utazás, összecsiszolódás) fél-egy év várakozás	kevesebbet (semmit) nem várnak esküvő után, hamarabb házasodnak hamar CK segítségével próbálkoznak	óvatosabbak, alaposan keresik a megfelelő partnert, hosszabb idő kell az elköteleződésre (házasság előtt hosszú együtt járás)

Az első segítségkérések és dilemmák

A párok nagy része orvoshoz egy-másfél évvel később fordult, kivivé azokat, akik már előre tudták, hogy nehézségeik lesznek (endometriózis, hormonzavar), illetve akik spontán elvetéltek. (Ők kb. fél év után már alapos kivizsgáláson voltak.)

Orvosnál mindenki volt a 12 pár közül, és a pár mindkét tagját kivizsgálták. (Sajnos még gyakori, hogy csak a nők mennek el a kivizsgálásra, holott nem gyakoribb a csak női háttérű meddőség.)

A párok egyharmada említi, hogy cikluskövetési tanácsadóval konzultált, illetve ezt a módszert alkalmazták a foganás eléréséhez.

A nem medikális segítséget tekintve 5 pár egyáltalán nem kért mentális vagy spirituális segítséget a program előtt. Aki igen, az inkább egyéni segítséget kapott, párterápiára csak egy pár járt korábban, illetve három pár említi a lelkésszel (pappal) történő beszélgetések fontosságát.

Két pár járt az Irgalmasrendi Kórház Keresztény Családi Centrumban, őket kivéve mindenkit erősen tereltek az orvosok a lombik felé. „Futószalag” – mondták róla a párok.

Ezért a párok fele komolyan szembesült az etikai dilemmákkal, többen tudtak papoktól, lelkivezetőtől tanácsot kérni, de nem mindenki.

A társas környezet

A szociális nyomás gyakori kellemetlenség, amivel a meddőséggel küzdő pároknak szembe kell nézniük.

Az interjúk során kicsit bővebben is megismertem a párok szociális hálóját, annak támogató vagy presszionáló voltát.

Azt tapasztaltam, hogy sok családban tabu a nehezített gyermekvállalás. Általában csak szűk család, szűk baráti kör tud róla (többnyire a feleség anyukája, lánytestvére). Tehát inkább a nők beszélnek erről. Szerencsére a részt vevő párok társas nyomásról nem igazán számoltak be, csak ahol az első unokát várták, ott kérdezték, hogy „Mikor jön már a baba?”.

A vetélések inkább bezárták a párokat és már nem mesélték el a korai terhességet később.

A régebb óta meddő párok feloldódtak és elkezdtek beszélni róla.

Sajnos beszélásokat, kéretlen tanácsokat minden pár hallott, a legtöbbet említett / kedvencük: „Engedjétek el, ne görcsöljete rá!”

Jellemzően van egy-két pár a környezetükben, akik szintén érintettek, de csak két esetben volt velük mélyebb kapcsolat, amikor rokonok is voltak. Velük megoszthatták küzdelmeiket a gyermekért.

Csak egy pár említette, hogy járt már sorstársközösségben (imacsoport).

A program óta többet beszélnek a környezetükben erről, javasolják a csoportot másoknak is.

Találkozás a programmal

Programjainkat több fórumon és módon hirdetjük, és úgy tűnik, ezek az utak valóban működnek, mert változatos helyekről értesültek róla:

„Social mediá”-ból, plébánostól, szakember ajánlotta, ismerős ajánlása, programban dolgozó tréner ajánlása, vagy „*nem is tudjuk*”.

A párok fele azonnal jelentkezett, másik fele inkább hezitált, ők akkor jelentkeztek, amikor már több ajánlást kaptak a programhoz.

Akik elsőre jelentkeztek, azoknak nagyon beszédes volt az első gondolatuk: „*Ez biztos jó lesz!*”, „*Ebből gyerek lesz.*”¹, „*Át fog vinni azon a hegyen, amin megakadtunk*”.

¹ És valóban a program alatt kezdődött a kislányuk örökbefogadásának folyamata.

Általában a nők voltak a lelkesebbek, és a férjeket kellett győzködni, de feleségüket ők is hűen követték. (A program elején ezt egymásnak többen be is vallották.)

Egy esetben a férj jelentkezett.

Motiváció és elvárások

Megkérdeztem, miért jelentkezték a programra, mit vártak tőle, hogy emlékeznek vissza erre.

Ez egy igen érdekes interjúkérdés volt, ugyanis a korábban elküldött motivációs levelüket visszakeresve ennek a két csoportnak azt láttam, hogy bár hasonló gondolatokat fogalmaznak meg, mégis visszatekintve inkább ahhoz igazítják elvárásaikat, amit kaptak.

Visszaemlékezve a sorstársközösség iránti vágyat hangsúlyozták, párkapcsolatuk megerősödését várták, felfrissülést, pihenést, illetve hogy olyan programban vehetnek részt, ahol a vallás és a pszichológia együtt jelen van.

Néhányan visszaemlékeztek aggodalmukra is: túl sok összezárva ennyi idő, nehéz témák.

Illetve: „*Mi nem járunk templomba, de hiszünk Istenben, vajon nem baj ez?*”

A korábbi motivációs levelükben írottakhoz képest más motivációkat emeltek ki:

- *Hit megélése, istenkapcsolat erősödésének vágya.*
- *Párkapcsolat erősítése*
- *Új nézőpont, szemléletváltás*
- *Sorstársközösség*
- *Stresszkezelés, kognitív technikák keresése*
- *Érzelmi támasz keresése*
- *Önismeret, pszichés gátak oldása*
- *Megbékélés, elfogadás: gyermektelen életpályával megbarátkozni, más életcélokat keresni*

Úgy tűnik, mivel alapvetően pozitívnak értékelték a hétvégét, elvárásaikra is annak fényében emlékeznek vissza, amit megéltek.

A hétvége gyümölcsei

A házaspárok úgy emlékeznek vissza, hogy a hétvégékről az alábbi érzésekkel, tapasztalatokkal tértek haza:

1. Testi-lelki wellness”
„*Otthon éreztük magunkat, finom volt minden.*”
2. Sorstársközösség
„*Nem vagyunk UFÓk-érzés*”; „*Ki sem kell mondanom, már értik, mire gondolok.*”
3. Másoktól tanultak: hasznos infók, tippek, illetve egy jövőkép, hogy mi vár még rájuk, hogy lehet felkészülni rá. Remény
4. Párkapcsolat megerősödése
5. Kevesebbet stresszelnek azóta
6. Szükségszerű áldás volt
„*Biztos tér, bizalomkehely, áldás van a programon, kiráz a hideg, könnyezem most is*”
„*Annyira szükségszerű volt, hogy ott legyünk, belegondolni is rossz, hogy mi lett volna, ha nem megyünk a programra.*”
7. Már kevésbé tabu a meddőségük, a program óta többet beszélnek a környezetükben erről, javasolják a csoportot másoknak is.

A konkrét programelemekre rákérdezve a párkonzultáción – egy párt kivéve – mindenki részt vett. Pozitívan értékelték, hogy az ott történtek alapján ma már nehéz témákról is tudnak egymást meghallgatva beszélni, kevesebb a tabu közöttük és összességében erősödött a kapcsolatuk. Úgy érzik, azóta türelmesebbek egymással és kevésbé sértődékenyek, kevésbé értik félre egymás szándékát.

A módszerspecifikus csoportos tréningekről konkrét tudást hoztak magukkal, több dolgot beépítettek hétköznapijaikba, pl. a légzőgyakorlatot. Nagy megkönnyebbülésként élték meg, hogy nem ők a hibások a meddőségükért (azaz a pszichogén modell a meddőségről nem megalapozott). Párkapcsolatukban jobban értik már, hogy miért veszekszenek, és nyíltabban beszélnek már a szexualitásról is egymás között.

A hétvégesorozatnak tulajdonított változások dimenziói

Visszatérve a korábban tárgyalt dimenziókra, látjuk, hogy biológiai síkon több gyermekáldás történt. A pszichés dimenzió változásait tekintve általános érzelmi

állapotukban nyugodtabbak lettek a párok, kevesebb a stressz vagy jobban tudják kezelni. „*Stabilabbnak, kerekesebbnek érzem magam*” – mondja egy most éppen állapotos hölgy.

Párkapcsolatuk is fejlődött: bensőségesebb, stabilabb lett: „*Kapcsolatunk folyamatosan fejlődik, de ez egy nagy előrelépés volt.*”

A gyermekvállalással kapcsolatos attitűdöket tekintve, mindenki, akinek még kérdés volt, nyitottabb lett az örökbefogadásra.

Jövőbeli életterveik kapcsán egy pár fogalmazta meg: „*Jól vagyunk mi ketten is.*”

Vallás/spiritualitás témájában elmondták a párok, hogy Isten-élményeket kaptunk a hétvégén, megerősödött a hitük, „*jó fejek a katolikusok*”; azóta gyakran megyünk templomba, bár előtte is mély Isten-kapcsolatunk volt”.

A program utáni életút

A házaspárok alapvetően az orvosi kezelések módján nem változtattak, egy valódi váltott orvost.

A program alatt egy pár erősödött meg örökbefogadási szándékában, és a program végére elkezdtek a „barátkozási” folyamatot egy gyermekkel. Volt, aki nyitottabbá vált az örökbefogadásra.

Több családban megérkezett a gólya! A fiatalabb pároknál (<33 a női tag) 2-4 év után, de egy idősebb pár (a hölgy 40 és afelett) – majdnem 10 évi várakozás után – végül örökbe fogadott.

Van, aki orvosváltásnak tulajdonítja a sikert, van aki imának (betegek kenete), a többiek „CSODÁ”-nak tartják, de mindenki említi a programsorozatot, mint a siker egyik kulcsát.

Mi valóban nem ígérünk gyermeket, de összegezve a 12 pár sorsát: 6 baba már megszületett (5 fiú), egy örökbefogadás történt, egy terhes kismamával beszélgettem, sajnos volt egy kémiai terhesség, két pár még „úton van a gyermekáldás felé”, és egy pár úgy döntött, hogy már nem próbálkoznak tovább, más életcélokat keresnek.

ÖSSZEGZÉS

Az utánkövető interjúkkal a házaspárok múltjából hozott mintákat, motivációit és a program hosszú távú hatásait térképeztem fel.

Kirajzolódni látszik, hogy a nagyobb családból származó nagyrészt katolikusok fiatalabban találnak párt és több gyermeket terveznek. Nekik biológiaiilag több esélyük is van erre. Az elvált szülők gyermekei óvatosabbak az elköteleződés során, később házasodnak és egy-két gyermeket szeretnének. Az idősebben házasodókra jellemző, hogy hosszas várakozás után örökbe fogadnak egy gyermeket.

Sajnos összességében elmondható, hogy általában az ideálisnál később mennek orvoshoz a párok.

A hétvégesorozatokat életük fontos eseményének tartják, és még mindig élénk emlékeik vannak róla annak ellenére, hogy szinte egy év eltelt azóta.

A programról konkrét tudást, beépített technikákat, coping mechanizmusokat hoztak el.

Mivel összességében pozitívnak értékelték a programot, korábbi elvárásaikat is ehhez igazították.

Megtapasztalták, hogy nincsenek egyedül, akkor sem, ha még úton vannak, mert sorstársakat, támogató szakembereket kaptak.

IRODALOM

- Bernard, A. & Krizsa, F. (2006). A meddőségről általában. In Kaáli, S. G. (szerk.) *A meddőség korszerű diagnosztikája és kezelése* (pp. 13–23). Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- Boivin, J., Scanlan, L. C. & Walker, S. M. (1999). Why are infertile patients not using psychosocial counselling?. *Human Reproduction*, 14(5), 1384–1391.
- Greil, A. (1997). Infertility and Psychological distress: A critical review of the literature. *Social Science and Medicine*, 45, 1679–1704.
- Hollósi M. C. & Frankó A. (2021). A párkonzultáció szerepe és tapasztalatai az Anna–Joachim Programban. In Molnár Krisztina, Mándi Nikoletta (szerk.) *A bőség alakzatai* (pp. 145–156). Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác.
- Hollósi, M. C. (2020). A tanácsadó team munkája és a tréningorozat komplex értékelése az Anna–Joachim Programban. In Molnár Krisztina, Mándi Nikoletta (szerk.) *A hiány transzformációi* (pp. 141–155). Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác.
- Homokiné Hollósi M. C. (2023). Határon táncolva. Az Anna–Joachim-program értékelő bemu-

- tatása. In Homokiné Hollósi M. Cecília (szerk.) *I. Anna–Joachim-konferencia* (pp. 43–55). Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác.
- Lakatos E. (2021). A reprodukciós nehézségek és a stressz kapcsolata. In Molnár Krisztina, Mándi Nikoletta (szerk.) *A bőség alakzatai* (pp. 11–36). Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác.
- Szigeti F. J. (2020). A termékenységi nehézségek modern pszichológiai szemlélete. Értelmezési és segítségnyújtási lehetőségek. In Molnár Krisztina, Mándi Nikoletta (szerk.) *A hiány transzformációi* (pp. 11–29). Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác.